

NORGES HØYESTERETT

Den 16. november 2005 avsa Høyesterett dom i

HR-2005-01790-A, (sak nr. 2005/428), sivil sak, anke,

X kommune

(advokat Ola Oldren – til prøve)

mot

Y kommune

(advokat Per S. Johannessen)

S T E M M E G I V N I N G :

- (1) Dommer **Coward**: Saken er en tvist mellom to kommuner om dekning av utgifter til barnevernstiltak i en situasjon der barnets opprinnelige oppholdskommune hadde reist sak for fylkesnemnda, men trukket saken etter at barnet var flyttet til en annen kommune, se barneverntjenesteloven § 8-4 jf. § 9-1.
- (2) Konkret er spørsmålet om Y kommune eller X kommune skal dekke utgifter som gjelder plassering i årene 2002 og 2003 av en gutt født i mars 1985.
- (3) Foreldrene er skilt, og gutten bodde i 2000 hos moren i Y kommune i Finnmark, mens faren bodde i X kommune i Sør-Trøndelag. I august 2000 tok moren kontakt med barnevernet i Y. Hun fortalte at gutten var voldsom og utagerende, og at hun ikke lenger klarte å ha daglig omsorg for ham. Barnevernet søkte om plass for utredning av gutten på et barne- og ungdomssenter i Z, og han var der i tre måneder. Søknader om innleggelse på en ungdomspsykiatrisk institusjon ble avslått, og i samråd med moren ble det i november truffet midlertidig vedtak om plassering på et ungdomshjem. Gutten reagerte imidlertid kraftig på plasseringen der, og det endte med at han kom tilbake til barne- og ungdomssenteret og skulle være der til man fant et egnet tiltak.
- (4) Den 19. desember 2000 reiste så Y kommune sak for fylkesnemnda for sosiale saker i Troms og Finnmark med forslag om at gutten skulle plasseres i ett år i en egnet institusjon, jf. barneverntjenesteloven § 4-24 andre ledd.

- (5) Allerede 15. desember var imidlertid gutten reist til faren og hans familie i X kommune fordi han ønsket å feire jul sammen med dem. Etter planen skulle han være tilbake 5. januar, men det ble til at han ble boende hos faren, og foreldrene avtalte 18. januar 2001 at faren skulle ha den daglige omsorgen. I tre forskjellige tilsvare til kommunens begjæring til fylkesnemnda gikk gutten, moren og faren alle imot tvangsplassering. De viste til at situasjonen var endret etter flyttingen til faren, at de to hadde et godt forhold, og at man burde arbeide med å finne frivillige løsninger ut fra denne nye situasjonen.
- (6) Etter dette trakk Y kommune i prosesskrift 23. januar 2001 saken fra fylkesnemnda. Kommunen sendte et par dager senere brev til X kommune om melding/overføring av sak, der det blant annet ble uttrykt bekymring for gutten og opplyst at barneverntjenesten i Y ville kontakte barne- og ungdomspsykiatrien i Æ og PP-tjenesten i Y med tanke på videre henvisning. Etter dette ble det en omfattende brevveksling mellom de to kommunene om hva som burde gjøres, og om kostnadsspørsmålet. Y kommune sa seg villig til å dekke en del utgifter, men kommunene kom ikke frem til noen avtale.
- (7) Gutten bodde et par måneder hos faren før han ble frivillig innlagt ved ungdomsavdelingen ved et psykiatrisk sykehus i Ø. Fra april 2001 ble han som et frivillig tiltak plassert i et ungdomshjem i Ø, der han var til utgangen av 2003. Fra 2004 har han bodd på hybel og vært under oppfølging av barnevernet.
- (8) Som nevnt var kommunene ikke blitt enige om utgiftsdekningen, men i august 2002 betalte Y kommune til X kommune 258 098 kroner, som gjaldt utgifter frem til 1. januar 2002.
- (9) Ved stevning 9. desember 2003 til Y tingrett reiste så X kommune søksmål med krav om at Y kommune skulle dekke kostnader X kommune hadde hatt i barnevernsaken. I tingrettens dom 26. april 2004 ble Y kommune dømt til å betale et mindre beløp, vel 57 000 kroner. Tingretten kom til at det er tilstrekkelig for ansvar etter barneverntjenesteloven § 8-4 andre ledd at sak for fylkesnemnda er reist; det kreves ikke at vedtak er truffet. Y kommunes økonomiske ansvar ble likevel begrenset til å gjelde utgiftene i ett år, på grunn av tidsbegrensningen i lovens § 4-24. Domsslutningen lyder slik:

”1. Y kommune betaler innen 14 – fjorten – dager fra dommens forkynnelse til X kommune 57 180,- – femtisyv tusen etthundreogåtti – kroner.

2. Saksomkostninger tilkjennes ikke.”

- (10) X kommune anket til Hålogaland lagmannsrett, mens Y kommune ikke angrep tingrettens dom. Lagmannsretten, som i sin dom 21. januar 2005 stadfestet tingrettsdommen, mente at Y kommune hadde adgang til å trekke saken fra fylkesnemnda etter at gutten hadde flyttet til faren, og at barneverntjenesteloven § 8-4 andre ledd jf. § 9-1 ikke innebar noen plikt for kommunen til å betale for barneverntiltak etter at saken var trukket. Lagmannsretten uttalte i tillegg at den var enig med tingretten i at ansvaret i alle fall ville vært begrenset til å gjelde utgiftene i ett år. Det at Y kommune hadde betalt for en del av tiden, kunne ikke tas til inntekt for at kommunen mente at den hadde rettslig plikt til det. Lagmannsrettens domsslutning lyder slik:

”1. Tingrettens dom stadfestes.

- 2. X kommune erstatter Y kommunes saksomkostninger for lagmannsretten med 38 381,10 kroner med tillegg av rente i medhold av forsinkelsesrenteloven § 3 første ledd fra forfall til betaling skjer. Forfallsdato er 2 – to – uker fra dommens forkynning.**

(11) X kommune har anket til Høyesterett over bevisbedømmelsen og lovanvendelsen i lagmannsrettens dom. Saken står i alt vesentlig i samme stilling for Høyesterett som for lagmannsretten.

(12) Den ankende part – *X kommune* – har i hovedsak anført:

(13) Lagmannsretten har vurdert bevisene uriktig når den er kommet til at guttens behov for hjelp var endret ved flyttingen til faren. Gutten har hatt et stort hjelpebehov i flere år etterpå, og samtykke til frivillig plassering forelå ikke da Y kommune trakk saken fra fylkesnemnda.

(14) Lagmannsretten har videre forstått loven uriktig når den er kommet til at Y kommune i denne situasjonen hadde adgang til å trekke saken fra fylkesnemnda. Det følger av barneverntjenesteloven § 8-4 andre ledd jf. § 9-1 at den kommunen som har reist saken for fylkesnemnda, har plikt til å følge den opp og må dekke utgiftene. Etter ordlyden er det ikke noe vilkår for kommunens ansvar etter § 8-4 jf. § 9-1 at fylkesnemnda treffer et vedtak, og et slikt vilkår følger heller ikke av forarbeider eller andre rettskilder. Hvis kommunen kunne bli fri for ansvar ved å trekke saken, ville det stride mot viktige reelle hensyn – å unngå at barnet blir en kasteball mellom kommuner, og å unngå at foreldrene unndrar seg tiltak ved å flytte. Lagmannsretten tar derfor feil når den mener at Y kommune ikke har ansvar for utgifter etter at saken er trukket fra fylkesnemnda.

(15) Det er også uriktig at tidsbegrensningen for tvangsmessig plassering etter § 4-24 gir grunnlag for å begrense Y kommunes ansvar til å gjelde for tiltak i ett år.

(16) X kommune har nedlagt slik påstand:

- ”1. Y kommune dømmes til innen 14 dager å betale til X kommune et beløp på kr 641 673,- med tillegg av lovens rente etter forfall og til betaling skjer.
2. X kommune tilkjennes saksomkostninger for alle retter med tillegg av lovens rente fra 14 dager etter forkynning av dommen og til betaling skjer.”**

(17) Ankemotparten – *Y kommune* – har i hovedsak anført:

(18) Y kommune hadde full adgang til å trekke saken fra fylkesnemnda. De tre tilsvarene til kommunens begjæring til fylkesnemnda viste at situasjonen var endret ved at gutten var flyttet til faren. Beslutningen om å trekke begjæringen bygde på et faglig forsvarlig grunnlag, som det er vanskelig å se at domstolene kan overprøve.

(19) Lagmannsretten har også rett i at barneverntjenesteloven § 8-4 andre ledd jf. § 9-1 innebærer at Y kommune ikke får ansvar for utgifter etter at saken for fylkesnemnda er trukket: Lovens hovedprinsipp er at utgiftene påhviler oppholdskommunen, se § 8-1. Unntaksbestemmelsen i § 8-4 andre ledd må naturlig oppfattes som bare å gjelde når det blir fattet et vedtak i fylkesnemnda, og forarbeider, rettspraksis, en uttalelse fra Barne- og familiedepartementet og reelle hensyn taler alle mot en utvidende tolkning. Unntaket er særlig begrunnet i effektivitetshensyn, mens X kommunes syn tvert imot vil legge opp til uklarheter og tvister mellom kommuner.

(20) Det kan nok tenkes at løsningen ville blitt en annen hvis en kommune trakk saken fra fylkesnemnda bare for å komme unna et økonomisk ansvar. Men det er åpenbart ikke tilfellet her. Y kommune har vært villig til å samarbeide, har prøvd å få til en avtale om utgiftsdekningen, og har også frivillig betalt en del av utgiftene.

(21) Y kommune har nedlagt slik påstand:

- ”1. Hålogaland lagmannsretts dom stadfestes.
2. X kommune tilpliktes å erstatte ankemotpartens saksomkostninger med tillegg av gjeldende forsinkelsesrente i henhold til lov om forsinket betaling fra betalingsplikt inntreffer og til betaling skjer.”**

(22) *Mitt syn på saken*

(23) Jeg er kommet til at lagmannsrettens dom må stadfestes, og er i alt vesentlig enig i lagmannsrettens syn på forståelsen av bestemmelsene i barneverntjenesteloven §§ 8-4 og 9-1.

(24) Kapittel 8 i barneverntjenesteloven regulerer hvilken kommune som har ansvaret for å yte hjelp etter loven, mens kapittel 9 blant annet gir regler om kommunenes økonomiske ansvar. Det økonomiske ansvaret er koblet til ansvarsreglene i kapittel 8; det heter i § 9-1 andre ledd at kostnadene ved tjenester og tiltak etter barneverntjenesteloven skal dekkes av ”den kommune som etter §§ 8-1 og 8-4 er ansvarlig for å yte tjenesten eller sette i verk tiltaket”.

(25) Hovedregelen er at oppholdskommunen har ansvaret for å yte tjenester og tiltak, se § 8-1. I § 8-4 er det regler spesielt om ansvaret for å reise sak for fylkesnemnda, det vil si med sikte på å oppnå såkalte tvangsvedtak. Etter første ledd første punktum ligger ansvaret også her hos barnets oppholdskommune, mens det i andre punktum er fastsatt at noe annet kan avtales mellom kommunene. Den sentrale bestemmelsen for vår sak er andre ledd i § 8-4, der det heter:

”Barneverntjenesten i den kommune som har reist saken, har ansvaret for gjennomføring, oppfølging og kontroll. Endring i barnets tilknytning til kommunen medfører ingen endring i ansvarsforholdet hvis det ikke blir inngått avtale som nevnt i første ledd annet punktum. Dette gjelder også når det er truffet vedtak etter § 4-4 femte ledd og § 4-26.”

(26) Som det har fremgått, hadde Y kommune reist sak for fylkesnemnda i desember 2000, da Y fortsatt var oppholdskommunen for gutten som saken gjelder, altså slik det er fastsatt i § 8-4 første ledd første punktum. Hadde fylkesnemnda truffet vedtak i samsvar med begjæringen, ville det fulgt av andre ledd at ansvaret fortsatt lå hos Y kommune selv om gutten var flyttet til faren og X blitt oppholdskommunen, forutsatt at kommunene ikke avtalte noe annet. Men situasjonen var altså at Y kommune trakk saken fra fylkesnemnda, slik at noe vedtak ikke ble truffet. Spørsmålet er hva § 8-4 jf. § 9-1 innebærer for dekning av utgiftene i et slikt tilfelle.

(27) Noe direkte svar kan man kanskje ikke si at ordlyden i § 8-4 andre ledd gir. Men når bestemmelsen omtaler ansvaret for ”gjennomføring, oppfølging og kontroll”, sikter jo dette til en situasjon der det er truffet et vedtak. Ordlyden passer åpenbart dårlig på situasjonen der begjæringen er trukket, slik at det er på det rene at det ikke vil bli truffet

noe vedtak som det er spørsmål om å gjennomføre. Ordlyden trekker dermed etter min mening klart i retning av at lagmannsrettens forståelse er riktig: Etter at saken for fylkesnemnda var trukket, forelå det ikke noe vedtak som Y kommune hadde ansvar for å følge opp, og X kommune hadde som oppholdskommune ansvar for å yte tiltak og tjenester etter barneverntjenesteloven og også ansvar for kostnadene. Jeg peker på at § 8-4 andre ledd gjør et unntak fra lovens hovedprinsipp om at ansvaret er hos oppholdskommunen, og det er etter mitt syn ikke naturlig å tolke unntaket utvidende.

(28) Jeg kan ikke se at lovforarbeidene eller rettspraksis inneholder uttalelser av særlig interesse for spørsmålet, og har i hvert fall ikke funnet noe der som gir grunnlag for å gå imot det jeg oppfatter som den naturlige forståelsen av loven.

(29) I en uttalelse 27. mai 2002 til Y kommune – åpenbart med bakgrunn i vår sak – gir Barne- og familiedepartementet uttrykk for den samme lovforståelsen. Det heter om tolkningen av § 8-4:

”Etter departementets mening må ovennevnte bestemmelse forstås slik at den kommunen som har reist saken for fylkesnemnda, også har ansvaret for gjennomføring av vedtaket og videre oppfølging og kontroll så lenge vedtaket opprettholdes.

I eksempelet det vises til i brevet, hvor barnet har flyttet til en annen kommune etter at sak er reist og hvor saken senere trekkes fra behandling i fylkesnemnda, er det som kjent ikke fattet et vedtak i fylkesnemnda. Den kommunen som har reist en sak som senere ble trukket, vil derfor ikke ha et ansvar i forhold til gjennomføring, oppfølging og kontroll i dette tilfellet.”

(30) Også reelle hensyn taler etter mitt syn for at ansvaret for den opprinnelige oppholdskommunen faller bort etter at saken er trukket. Tar man det motsatte utgangspunktet, må man rimeligvis – slik også X kommune legger opp til – skille mellom tilfeller der barnet har et behov for hjelp også på tidspunktet da saken trekkes, og tilfeller der hjelpebehovet først oppstår senere etter en kortere eller lengre mellomperiode. Dette ville være en rettstilstand som la opp til vanskelige vurderinger, og dermed også gav store muligheter for uklarheter og tvister mellom kommuner. Jeg peker her på at et siktemål med bestemmelsene i barneverntjenesteloven kapittel 8 og 9 har vært å få klare ansvarsforhold som hindrer tvister, se blant annet Innst. O. nr. 80 for 1991-92 side 37.

(31) Nå kan man ikke se helt bort fra at det kan være behov for unntak også fra den lovforståelsen at den opprinnelige oppholdskommunen ikke får ansvar for utgifter etter at saken er trukket. Tenker man seg direkte omgåelsesforsøk – kommunen trekker saken ut fra rent økonomiske betraktninger – kan det være urimelig om den blir fri for ansvar. Men et mulig unntak her må etter min mening i alle fall reserveres for relativt ekstreme tilfeller, og det kan ikke anvendes i vår sak. Y kommunes beslutning om å trekke saken fra fylkesnemnda bygde ifølge kommunens brev 25. januar 2001 til X kommune på at fylkeskommunen ikke hadde funnet noe egnet tiltak, og i tilknytning til det at situasjonen for gutten var endret etter at han var flyttet til faren. Dette fremstår som en faglig forsvarlig vurdering, blant annet ut fra det jeg tidligere har referert om hva gutten selv, moren og faren hadde anført i tilsvarene til kommunens begjæring. Jeg nevner også at muligheten for plassering hos faren var nevnt som et alternativ i kommunens begjæring til fylkesnemnda, men var da forkastet fordi man mente det måtte legges til rette for flyttingen. At vurderingen ble en annen når flyttingen faktisk var skjedd, virker ikke urimelig. For øvrig gir heller ikke Y kommunes senere kontakt med X kommune inntrykk av en kommune som ville løpe fra ansvaret.

- (32) Min konklusjon er altså at jeg er enig med lagmannsretten i at Y kommune ikke er ansvarlig for utgifter som er påført etter at saken for fylkesnemnda var trukket.
- (33) Anken har ikke ført frem. Y kommune har krevd saksomkostninger for Høyesterett, og jeg mener at omkostninger må tilkjennes etter hovedregelen i tvistemålsloven § 180 første ledd. I samsvar med omkostningsoppgaven settes beløpet til 88 000 kroner inkludert merverdiavgift, av det gjelder 13 000 kroner utlegg.
- (34) Jeg stemmer for denne

D O M :

1. Lagmannsrettens dom stadfestes.
2. I saksomkostninger for Høyesterett betaler X kommune til Y kommune 88 000 – åttiåttetusen – kroner innen 2 – to – uker fra forkynnelsen av dommen med tillegg av forsinkelsesrente etter forsinkelsesrenteloven § 3 første ledd første punktum fra utløpet av betalingsfristen til betaling skjer.

- (35) Dommer **Oftedal Broch:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.
- (36) Dommer **Øie:** Likeså.
- (37) Dommer **Rieber-Mohn:** Likeså.
- (38) Dommer **Tjomsland:** Likeså.
- (39) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

1. Lagmannsrettens dom stadfestes.
2. I saksomkostninger for Høyesterett betaler X kommune til Y kommune 88 000 – åttiåttetusen – kroner innen 2 – to – uker fra forkynnelsen av dommen med tillegg av forsinkelsesrente etter forsinkelsesrenteloven § 3 første ledd første punktum fra utløpet av betalingsfristen til betaling skjer.